

नेति प्रथमचरमपक्षयोर्थेष्टं एकेनेतरवाधेपिनदोषोस्तीत्यर्थः धर्मतः पाणिग्रहणविधितः प्रयच्छंति बांधवा इति शेषः तस्याहरणे नास्येते दोषः नापि गृहीतशल्का पाद्व्यर्थः ॥२४॥ तत्राद्यमुपपादयति बंधुभिरिति क्रीतायास्तु हरेण दोषाभावमग्रे वक्ष्यति ॥२५॥ उभयसन्निपाते सिद्धोत्तमाह यस्त्विति यद्यपि ज्ञातिभिरुक्तः समयो गुरुस्तथापि मंत्रपूर्वकः समयो गुरुतर इत्यर्थः ॥२६॥ अत्रागमं मानमाह देवेति देवः प्राक् कर्म ईश्वरो वा वेत्ति लभते ॥२७॥ २८॥ उभयतो दोषे शिष्टाति क्रमात् बंधुसंमतिपूर्वकविक्रयाति क्रमाच्च दोषे सति कुर्वच कर्तव्येयः प्रज्ञास्तरं किं समाचरेदित्यध्याहृत्यो न्यं चिंत्यतमः संदिग्धत्वेन विचार्यतमः ॥२९॥ आचक्ष्व यतो न हितृष्यामि न स्मात्कथ्यतामि त्यादरसूचनार्था पुनरुक्तिः ॥३०॥ नैवेति तेन के त्राशल्कं मौल्यं निष्ठाकरं स्त्रीत्वनिश्चयकरमिति ज्ञात्वा नाहतं किं तु क

नैकां तो दोष ए कस्मिंस्तदकेनोपपद्यते ॥ धर्मतो यो प्रयच्छंति यो च क्रीणोति भारत ॥२४॥ बंधुभिः समनुज्ञाते मे त्रहो भो प्रयोजयेत् ॥ तथा सिध्यंति ते मंत्रानादन्तायाः कथंचन ॥२५॥ यस्त्वत्र मंत्रसमयो भार्योपस्योर्मिथः कृतः ॥ तमेवाहुर्गरीयांसं यश्वासौ ज्ञातिभिः कृतः ॥२६॥ देवदत्तोपतिर्भार्यं वेत्ति धर्मस्य शासनात् ॥ सदैवीं मातुषीं वा च मन्तां पश्युदस्यति ॥२७॥ युधिष्ठिर उवाच कन्यायां प्राप्तशल्कायां ज्यायां श्वेदा ब्रजे हरः ॥ धर्मकामार्थसंपन्नो वाच्यमत्रानृतं न वा ॥२८॥ तस्मिन्नुभयतो दोषे कुर्वच्छ्रेयः समाचरेत् ॥ अयं नः सर्वधर्माणां धर्मश्चिंत्यतमो मतः ॥२९॥ तत्त्वं जिज्ञासमाना नो च क्षर्भवतु नो भवान् ॥ तदेतत्सर्वमाचक्ष्व न हितृष्यामि कथ्यतां ॥३०॥ भीष्म उवाच नैव तिष्ठाकरं शुल्कं ज्ञात्वा सीत्तेन नाहतं ॥ न हि शल्कपराः संतः कन्यां ददति कर्हि न्वित् ॥३१॥ अन्यैर्गुणैरुपेतं तु शल्कं याचंति बांधवाः ॥ अलंकृत्वा वहस्वेतियो दद्यादनुकूलतः ॥३२॥ यच्च तां च ददत्येवं न शल्कं विक्रयोनसः ॥ प्रतिगृह्य भवेद्देयमेव धर्मः सनातनः ॥३३॥ दास्यामि भवते कन्यामिति पूर्वैर्न भाषितं ॥ ये चाहुर्ये च नाहुर्ये चैव श्यं वदत्युत ॥ तस्मादाग्रहणासाणे र्याचयेति परस्परं ॥ कन्यावरः पुरा दत्तो मरुद्भिरिति नः श्रुतं ॥ नानिष्ठा यप्रदातव्यां कन्या इत्युच्यते ॥ तन्मूलं काममूलस्य प्रजनस्येति मे मतिः ॥

३६

अर्थे न क्रयमात्रेण भार्यात्वे सिध्यतीत्यर्थः नापि शल्कपराः ददति दानं कुर्वंति अपितु विक्रीणोति तस्माद्याहच्छिकेस्मिन् क्रयविक्रयव्यवहारे कन्यापहारजो दोषो नास्तीत्यर्थः ॥२५॥ गुणैर्बोधि कत्वादितिः ॥ २६॥ अलंकारग्रहणेन दोषोस्तीत्याह सार्धेन अलंकृत्वेति ॥३२॥ ३३॥ न भाषितमित्येके पदं ये पूर्वैर्दास्यामीत्याहुर्ये च न दास्यामीत्याहुर्ये च अचश्यं दास्यामीति बदेति तत्सर्वं न भाषितं अनुक्तवदेत्यर्थः ॥३४॥ तस्मात् आपाणिग्रहणात् कन्यायाचेतेति मरुतो वरस्तेन ततः पूर्वं विशिष्टवर्गमपहारोपि न दोष इति शेषः यथोक्तं दत्तामपि हरेत् कन्यां त्रेयां श्वेदं ब्रजे दिति ॥३५॥ तत्कन्या क्रीतायास्तु हरेण दोषाभावमग्रे वक्ष्यति ॥२५॥